

Tað er einki loyndarmál, at tað bæði sosialt og fíggjarglaga hevur gingið afturá við rúkandi ferð fyrri hundrðaltals familjur - bert tvey tey seinastu árin.

Frá eini tilveru har arbeiði og sosialur tryggileiki var ein sjálfvilygja, hevur samfelagskreppan tikið grundarlagið undan fólki í stórum tali, sum í dag liva í ótryggileika, og uttan møguleika at broyta síni livikor.

Ógvuslig broyting

Fólkaflýtingin er farin fram, og tey sum eru eftir, hóra neyvan undan fíggjarglaga byrjunum, við arbeiðsloysi, skuld upp um bæði oyru av sethúsum, skattum og avgjöldum. Ikki bert tað, men eisini at lítil og eingi útlit eru fyri at støðan broytilist til ta betra, er framtíðin fyri stóran part av fólkinum í hesum landi.

Maria Jacobsen er fulltrúi á Almannaðstovuni. Hon lýsir umstøðum hjá teimum sløku 1000 víðskifta-fólkinum hjá stovninum, sum hava verið fyrri slíkari afturgongd soleiðis:

- Ein vanlig arbeiðarafamilja við tveimum børnum í egnum sethúsum, har foreldrini bæði høvdu fulla arbeiðstíð, høvdu í 1989/90 tilsamans 220 túsund krónur at ráða yvir, eftir skatt.

- Um bæði gjørdust arbeiðsleys og fingi stuðul, minkaði peningaupphæddin til 170 túsund krónur beinavegin, og hægst tvey ár seinni, er familjan komin á botn og hevur tilsamans 106 túsund krónur at liva fyri, sigur Maria Jacobsen.

Í sama tíðarskeiði skal havast í huga, at familjan hevur livað og virkað út frá teimum fortreytum, sum hon hevði, tá arbeiði var til allar hendur og tað hon fekk í lønarposan vaks fyrri hvørt ár.

Stuðulin røkkur bert til tað neyðuga

Hóast vánaligu tíðirnar, so hevur familjan framvegis somu útreiðslur at berjast við, umframt skattahækkning og avgjöld, sum eru komin til seinni.

Umleið 4000 fólk eru arbeiðsleys í dag. Av teimum eru sløk 1000 skrásett á Almannaðstovuni. Hetta eru tey, sum ikki fáa nóg mikið frá Arbeiðsloysisskipanini, og tí fáa ískoyti upp til 4.717 krónur fyri stakan persón frá Almannaðstovuni.

Tá ALS fór undir so-nevndu rullandi útgjaldsskipanina, fekk Almannaðstovan meir um at vera, men úrslitið av at fólk fáa so lítið útgjöldið um ALS sæst ikki rættiliga fyrr enn í mars - apríl 1994, tá tey, sum hava fingið stuðul frá skipanini frá byrjanini koma niðrum fólkapensiónsupphæddina

Samfelags- og menniskjansliga afturgongdin:

Frá marglæti til armóð og neyð

í útgjalding.

Seinastu dagarnar hevur stýrið fyri Arbeiðsloysisskipanina upplýst, at kassin longu er tómur 1. februar. Nú verður tosað um at stytta tíðina hálvt ár, fyrri at fáa stuðul úr ALS, til 1. januar 1994.

- Hvussu lítið kunnu fólk klára seg fyrri, um tey skulu svara hvørjum slút?

Maria Jacobsen: - Viðvíkjandi húsaútreiðslum, so kunnu vit einki gera við henda spurningin á Almannaðstovuni. Hava fólk hús, hóast hesi eru til ein rimiligan prís, so er tað ómøguligt hjá teimum at gjalda rentur og avdrátt av tí upphædd, sum tey fáa frá okkum.

Upphæddin mett eftir tørv hjá pensiónistum

- Hetta er spurningur, sum politikarir og peningastovnar mugu taka sær av.

- Hava fólk t.d. verið arbeiðsleys í tvey ár, og bert hava upphæddina upp til fólkapensión at liva av, so er tað ikki til meir enn til tað neyðturviliga, umframt bústaðarútreiðslur, ljós og hita.

- Á Almannaðstovuni eru tey dagliga varug við, at fólk ikki tora at skylda rentur og avdrátt í bankanum, og at tey tí heldur nýta ta lítu upphæddina tey hava til sethúsin. Ístaðin fyri spara tey um útreiðslur til mat. Nógva hava bert 1000 krónur at keypa mat fyrri, ella minni um mánaðin.

- Fyri okkum, sum arbeiða við hesum spurningum, er støðan vónleys, men fólk royna sum best, tó at vit merkja dagliga, at nú er tolið uppi, sigur Maria Jacobsen og skoytir upp: - Tað mesta sum fólk fáa er upp til fólkapensiónsupphædd.

- Henda upphædd er sett eftir tørv hjá eldri fólki, sum ikki hava húsaútreiðslur og aðrar útreiðslur, sum ein familja við børnum hevur.

Grein 9 í forsorgarlógini

Hesar veitingar verða latnar eftir grein 9 í forsorgarlógini, ið bert er ætlað sum fyrbíðing.

- Sum nú er, kunnu vit ikki vænta, at arbeiðsloysið

bert verður fyribils. Var henda upphædd ætlað fyrri nakrar mánaðar, so er hugsandi at fólk kundu fóta sær, men ikki yvir longri tíðarskeið.

Veitingin hjá Almannaðstovuni ávirkast eisini av útgjaldinum í ALS. Ótryggileikin er stórur í løtuni, tí fólk ikki vita, hvussu stórt útgjaldingarprosentíð verður framfyrri, ella um tey skulu undir forsorgarhjálpi.

Tað er ómenniskjansligt, halda tey á Almannaðstovuni.

- Í Danmark, sum vit sjálvandi ikki altíð skulu samanbera okkum við, eru víðurskiftini soleiðis, at tað tekur eini sjei ár at koma niður á lægsta stigi í útgjaldinum, umframt at har verður gjørt nógva fyrri tey arbeiðsleysu, at tey ikki skulu missa sambandið við arbeiðsmarknaðin, eitt nú við eftirútbúgving, arbeiðstilboðum o.s.ø.

- Í Føroyum byrjar ein arbeiðsleysur á lægsta stigi, uttan mun til hvørjar umstøður hann annars hevur at fóta sær.

- Um ALS ikki riggar, er neyðugt at broyta grein 9 í forsorgarlógini, so fólk kunnu liva samuligt, samtundis sum umstøðin má gerast meira einföld.

- Tað kundi verið gjørt við reglugerð, har fastar upphæddir vóru ásettir fyrri teir einstøku bókarnar í samfelagnum t.e. eitt gjald fyrri upphaldarar, familjur við børnum o.s.f., sum kundi verið á hædd við 70% í ALS, eitt minni gjald fyrri onnur vaksni, sum ikki hava upphaldsskyldur, og eitt fyrri ung í útbúgvingaraldri, heldur Maria Jacobsen.

Tað kundi verið gjørt við lógarbroyting, har fastar skattskyldugar upphæddir verða ásettir.

Stedgæð útgjaldinum í ALS í nøkur ár

Annar trupulleiki er at kommunurnar fáa so lítan skattapening inn tá fleiri koma undir forsorgarlógina.

Jú fleiri koma undir forsorgarlógina, jú minni kemur inn í skatti, tí tey, sum eru undir forsorgarlógini ikki gjalda skatt.

Arbeiðsloysisskipanin er góð skipan, um arbeiðsloysið er lítið, ella fyrri styttri tíðarskeið. Hon er ikki góð, tá fólk gerast varðandi arbeiðsleys.

- Eitt uppskot kundi verið at lagt útgjaldið í arbeiðsloysisskipanini, sum ikki sýnist at fáast at virka, stilt í nøkur ár, so hon fekk fóttað sær, og latið fólki stuðul um forsorgarlógin ístaðin fyrri, heldur Maria Jacobsen.

Danir hava gjørt eina kanning, hvat er neyðugt hjá fólki at hava at liva fyrri.

Bert til mat og klæðir er ásett fyrri familju við tveimum børnum 6.807 krónur.

Í Føroyum fær familja við tveimum børnum undir forsorgarlógina 8.836 krónur til allar útreiðslur. Siga vit at 5.836 krónur fara til mat, klæðir sjúkarakassa og aðrar gerandiútreiðslur, sum vit geva á Almannaðstovuni, so eru bert 3000 krónur eftir til hita, ljós og bústaðarútreiðslur.

Bankarnir krevja sitt

Seinastu tíðina hava tey á Almannaðstovuni sæð leigusáttmálar, sum peningastovnar hava gjørt við sethúsaeigarar. Tað er soleiðis, at bankin yvirtur húsin, móti at lata fólk verða búgving, móti at leiga í egnum húsum.

Hesir sáttmálar eru ikki gjørdir út frá tørv hjá familjunum. Húsaleiga kann vera um 4.000 krónur.

Vánaligu livikorini hava eisini ført við sær, at familjur verða syndraðar.

Óvanliga nógva hjún fara frá hvørjum øðrum í dag, í mun til áður.

Dagny

Framtíðin tykist ógvuliga ótrygg fyrri nógva familjum í hesum døgum. Hvussu umstøðurnar hjá hesum børnum verður, er helst eingin sum veit at siga í løtuni, men neyvan verða tær soleiðis, sum flestu foreldrar myndu sær tað. (savnsmynd)

Gott ræst
KJØT

av Trøllanesi
v/ MVG **56,-**
kilo
sum krov ella
smærri.

Garnatálg
fyri kilo
v/ MVG **40,-**

Tlf. 56662